

OBSAH

Předmluva	3
-----------------	---

I. ÚVOD

1.1 Význam studia pravěku a rané doby dějinné	10
1.2 Základní pojmosloví	13
1.2.1 Třídění vědních oborů	15
1.2.2 Subobory archeologie	15
1.2.3 Analytické metody v archeologii	25
1.2.4 Příbuzné, spolupracující a hraniční obory	27
1.3 Archeologické prameny	37
1.3.1 Imobilní terénní památky	39
1.3.2 Mobilní terénní památky	42
1.3.2.1 Surovina mobilních archeologických artefaktů	42
1.3.2.2 Šperkařské techniky	54
1.3.3 Výpovědní a nápovědní hodnota archeologických pramenů	55
1.4 Písemné prameny	57
1.5 Časoprostorový model archeologické kultury	58
1.6 Periodizace pravěku a rané doby dějinné	62
1.7 Stručné dějiny archeologie	65
1.8 Současná organizace české archeologie	68
1.9 Ochrana materiálního kulturního dědictví (legislativa)	68
1.9.1 Národní památkový ústav, jednotlivá územní odborná pracoviště	68
1.9.1.1 Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Brně	69
1.9.2 Archeologické ústavy Akademie věd	69
1.9.3 Vysokoškolská archeologická pracoviště (katedry či ústavy archeologie)	69
1.9.4 Ústavy archeologické památkové péče	70
1.9.4.1 Ústav archeologické památkové péče, v. v. i., v Brně	70
1.9.5 Archeologická oddělení muzeí	70
1.9.5.1 „Kamenná“ muzea	70
1.9.5.2 Muzea pod širým nebem („skanzeny“) a archeoparky	71
1.9.5.3 Muzea osobností	71
1.9.6 Profesionální organizace, případně jednotlivci s licencí k provádění archeologických výzkumů	72

II. ZÁKLADY METODOLOGIE

1 ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE	74
2 TEORIE POZNÁNÍ	76
2.1 Obecné metody poznání	78
3 EMPIRICKÉ POZNÁNÍ V ARCHEOLOGII	80
3.1 Prospekce	80
3.1.1 Povrchové signály	80
3.1.2 Vzorkovací techniky	80
3.1.3 Letecké snímkování	80
3.1.3.1 Krajina jako palimpsest. Dálkový archeologický průzkum	81
3.1.4 Archeogeofyzikální a jiné technické metody prospekce	81
3.2 Exkavace	82
3.2.1 Nálezový celek	83
3.2.2 Vertikální stratigrafie	84
3.2.3 Horizontální stratigrafie	84
3.3 Muzeálie	85
4 RACIONÁLNÍ POZNÁNÍ V ARCHEOLOGII (výsledky archeologicko-historické analýzy)	87
4.1 Chronologie	87
4.1.1 Relativní chronologie	87
4.1.2 Absolutní chronologie	89
4.1.2.1 Exkurz o kalendářích	89
4.1.2.2 Metody absolutní chronologie	95
4.1.2.2.1 Historické metody absolutní chronologie	95
4.1.2.2.2 Přírodovědné a technické metody absolutní chronologie	97
4.1.2.2.2.1 Radiometrické metody	97
4.1.2.2.2.2 Jiné radiometrické metody	99
4.1.2.2.2.3 Dendrochronologická metoda	99
4.1.2.2.2.4 Paleomagnetická metoda	101
4.1.2.2.2.5 Termoluminiscenční metoda	102
4.1.2.2.2.6 Palynologická metoda	103
4.1.2.2.2.7 Hydratační metoda datování obsidiánů	104
4.1.2.2.2.8 Jiné metody absolutní chronologie	104
4.2 Etnicita	105
4.2.1 Naivní (romantický) autochtonismus	105
4.2.2 Neoautochtonismus	107
4.2.3 Spolupráce s paleolingvistikou	108
4.2.3.1 Paleolingvistika	108
4.2.3.2 Etymologie	110
4.2.3.3 Historická sociolingvistika	112
4.3 Materiální život	112

4.3.1	Neproduktivní a produktivní ekonomika. Původ neolitu	113
4.3.2	Hlavní znaky neolitické ekonomiky	113
4.3.2.1	Pěstování kulturních plodin a chov domácích zvířat	114
4.3.2.1.1	Zemědělství	114
4.3.2.1.2	Dobytkářství	114
4.3.2.1.3	Potravinové řetězce	114
4.3.2.2	Usedlý způsob života. Sídlní a sídlištní objekty. Sídlní areály	116
4.3.2.3	Výroba keramických nádob	117
4.3.2.4	Výroba broušených a vrtaných kamenných nástrojů (BI)	118
4.3.2.5	Textilnictví a počátky oděvní kultury	119
4.3.2.6	Péče o tělo a odívání	119
4.3.2.7	Vojenství v pravěku až středověku	120
4.3.2.7.1	Prosté ozbrojené srážky a skutečné války	120
4.3.2.7.2	Příčiny válek	121
4.3.2.7.3	Zbraně	123
4.3.2.8	Demografie pravěkých populací	124
4.3.2.8.1	Tři okruhy problémů paleodemografie	125
4.3.2.8.1.1	Úmrtnost konkrétních lidských populací, počty lidí v jedné osadě či v celé kultuře	126
4.3.2.8.1.2	Reprodukce populací	128
4.3.2.8.1.3	Mobilita lidských společenstev (migrace)	129
4.4	Duchovní život	130
4.4.1	Náboženství, resp. náboženská (religiozita)	130
4.4.1.1	Teoreticko-dogmatická složka náboženství	131
4.4.1.2	Prakticko-kulturní složka náboženství	132
4.4.1.3	Institucionálně-organizační složka náboženství	132
4.4.1.4	Pohřební ritus	132
4.4.2	Estetické vědomí	133
4.4.2.1	Výtvarné umění	133
4.4.2.2	Hudební umění	133
4.4.2.3	Slovesné umění vypravěčské	134
4.4.2.4	Taneční umění	135
4.4.2.5	Zdobné umění	135
4.4.2.6	Tělesná kultura a relaxace	135
4.4.3	Morálka a právo	136
4.4.4	Zárodky vědních oborů	137
4.4.4.1	Léčitelství a medicína	137
4.4.4.1.1	Medicína starého Egypta	137
4.4.4.1.2	Medicína starého Řecka	138
4.4.4.1.3	Pravěká medicína střední Evropy	139
4.4.4.1.4	Zárodky dalších vědních oborů	141
4.4.4.1.5	Počátky sdělovacích technik	141
4.4.5	Společensko-ekonomické vztahy	143
4.4.5.1	Vznik a vývoj společenské pyramidy	143
4.4.6	Zárodky společenského a „politického“ vědomí	144
4.4.7	Příspěvek k historiozofii	145

5 VÝSTUPY	146
5.1 Badatel a etika	149
5.2 Exkurz o literární etice	151
6 REJSTRÍK CIZÍCH SLOV	153
7 ZÁKLADNÍ (ČESKÁ A SLOVENSKÁ) LITERATURA	
K PRAVĚKÝM DĚJINÁM LIDSTVA	168
Nejznámější úvody do studia archeologie	169
Obecná metodologická literatura	169
Sborníky	170
Použité literární zkratky	171
Ostatní použité zkratky	173